

Megnyitó

az V. Országos Honismereti Konferencián
és a

XVIII. Országos Honismereti Akadémián

(Csillebérc, 1990. július 8–10.)

Tisztelt Országos Honismereti Konferencia és Akadémia!

A két világháború és a nyomukban járó forradalmak, a faji, a vallási és a nemzetiségi üldözések szörnyű évtizedei alatt *nagyon megkopott* Európában az emberélet s az emberi méltóság tisztelete, az emberi jogok, a népi és a nemzeti tudat becsülete. Ezért napjaink politikai küzdőterén sem annyira a kereszténydemokrata és liberális eszmeiség problematikájával vannak gondjaink, sokkal inkább népi-nemzeti ideológiánkkal kapcsolatban. Ez a hiány is Trianon neurózisának egyik következménye. Nyomában törvényszerűen balkanizálódó régióinkban – a nemzetiségi ellentétektől gyötörtén – még csak a mi érdekeinket látom az európai házba való belépéshez, kevésbé Európáét. Így a közös ház gondolata még csak illúzió, csupán tetszetős szölamok kísérik.

Ezen évtizedek alatt következett be magyarságtudatunk érzékeny károsodása és váltak a vidéki Magyarország tátongó sebei is lázassá. Ekkor vált földönfutóvá és kiszolgáltatottá az evakuált vidéki Magyarország.

Tisztelt honismereti gyülekezet! Az V. Konferencián és a XVIII. Akadémián teendőink között három nagy mondanivalót kell szerepeltetnünk.

1. A több száz esztendő honismereti mozgalom, amely szervezett formájában napjainkban a 30. esztendő küszöbére lépett: *új utakon* folytatja munkáját, törvényesen bejegyzett jogi személyként, készülő kuratóriumával, megválván eddigi szponzorától, a népfronttól – amelynek e helyt is köszönetet kell mondanunk –, most pedig talán a Társadalmi Egyesületek Szövetségének válik egyik önálló szövetségévé. Most kezdi szervezni, néhol már meg is szerveződtek a megyei és a városi egyesületek, amelyekből majd Honismereti Szövetség fog felépülni.

Az szinte természetes, hogy a népi és nemzeti tudatnak, a nemzeti önismeretnek és identitástudatnak a szolgálata és erősítése marad továbbra is centrumában mozgalmunknak. E program vállalásával állt mindig is a *nemzet szívében*. Úgy érzem, hogy Európába is csak ezekkel az elvekkel lehet bejutni.

2. E gondolatok erősítése közben a mozgalomnak olyan eszmeiséget is kell sugározni, amelyek a legnagyobb nemzeti géniuszainkat mindig is hevítették. Hadd maradjak szülőmgyémnél, világhírű szülöttjének, Zichy Mihálynak életművének. A pusztítás géniuszának, a háborús erőszak elítélésének, a hatalmasok felelőssége megmutatásának a krisztusi emberteret fényében, a zsidóüldözés szörnyűségeinek egyetlen jelenetben: az Autódafében való megjelenítése, Rustavelli eposzáinak illusztrációi egy elnyomott ősi kultúrnépnek, a grúzoknak újra a nemzetek közösségébe való emelése. Mindez együtt saját nemzete géniusza világérvényre juttatásának volt az elősegítése. Azt hiszem, a honismereti mozgalom nem mondhat le az ilyen törekvésekről, a nemzettudat erősítéséről és a nemzeti géniusz szolgálatáról sem, de az emberség eszméjéről sem. Az erdélyi származású nagy magyar író, Tamási Áron írta le találóan: aki embernek kevés, az magyarnak is alkalmatlan. Egyszóval úgy kell emberségünk mércéjét emelni mozgalmunk ezernyi eszközével, hogy az népünk nemzeti tudatát is

erősítse. Ezért lehet *nagy jövődöje* a honismereti mozgalomnak, mert az egyfelől az elmúlt magyarságtudat rombolásának iszonyú mértékét tompítja, másfelől pedig a 15 milliós magyarság közösségében erőt és lehetőséget ad a szívünk szerinti szomszédoláshoz.

Mozgalmunknak tehát arra kell törekednie, hogy nem engedjük visszaesni hazánkban nemzeti tudatunk és önismeretünk higanyszálát, mint ahogy az bekövetkezett az 1945 utáni évtizedekben. Ezért is valljuk a nemzeti érettség egyik jeleként a honismeret nélkülözhetetlenségét társadalmunkban és minden szintű iskolánkban. Most, hogy új magyarságtörténet készül a részükre, amelynek a Magyarok Európában címmel készülő új történelmi sorozat alapszemlélete adja majd a nemzeti alaptanterv alapanyagát – társadalmi konszenzus függvényeként –, a Honismereti Szövetség is értékes szolgáltatásokat végezhet. Am a mozgalmat még a néppusztító folyamatok megfékezésére, a zsigerekbe beégetett félelmek és betonideológiák elpusztítására, a nemzet veszteséglistájának a csökkentésére is fel lehet és fel kell használnunk!

3. Tisztelt Honismereti Szekértábor! Az idén *szerény külsőségek* között tartjuk konferenciánkat és akadémiánkat. Míg a konferencia a mozgalom 30 éves tevékenységét vizsgálja, a tanulságok levonásával és az új tervek megfogalmazásával, addig akadémiánk az új szervezeti keretek és az alapszabály tárgyalását tűzte napirendjére, valamint műemléki és építészeti örökségünk hazai értékeinek a felragyogtatását, mint akadémiai témát.

Kedves honismeretese! Kívánom, hogy a mozgalomunk a vádlottak padjáról felálló és megújuló nemzetünk mozgalmává válhasson, de az új nemzedék, a fiatalság mozgalmává is! Legyen ez a mozgalom a nemzeti tudat környezetvédelmét szolgáló *védegylet*, a „fényes nemzeti bélyegek letépését” (Berzsenyi) akadályozó társadalmi méretű antibiotikum, a „nemzeti lelkesedés híjának” (Kölcsey) a felszámolója, a „számolni kezdő s messzebb látó magyarság” (Széchenyi István szavai) reformkor-reneszánszának hazafiúi indulatú mozgalma, amely százados múltjára visszatekintve meghirdeti a megújuló Honismereti Szövetségnek az új magyar demokrácia kulturális politikájában való meghatározó szerepét.

Ezekkel a gondolatokkal megnyitom az V. Honismereti Konferenciát és a XVIII. Honismereti Akadémiát és köszöntöm sorainkban mozgalomunknak Pannóniától Szabolcsig megjelent tagjait, kedves hazai és külföldi vendégeinket, elnökségünk tagjait, neves előadóinkat és áldozatos munkát végző szervezőinket, mozgalomunk öregjeit és fiataljait, köztük is a Zsámbéki Tanítóképző Főiskola honismereti diplomás szakkörvezető tagjait és mindnyájunknak jó és hasznos tanácskozást kívánok.

A KÖVETKEZŐ SZÁM TARTALMÁBÓL

Műemlékvédelem és honismeret (Jékely Zsolt, Romány András, Entz Géza, Tóth Zoltán, Sebestyén József, Cseke Ferenc írásai) – Beszélgetés Kónya Ádámmal, a Sepsiszentgyörgyi Székely Múzeum új igazgatójával – Csák Máté hajdani sásfészke: Trencsén – „Pavel Chinezul era roman?” Mátyás törökverő hadvezérének származása – Pathó Pál úr nyomában Szogyénben – Székely múlt Portrik Sándor linómetszetein – Harmincnégy hatvani vasutascsalád internálása 1950-ben – Barangolás Dél-Erdélyben – A nemzetiségi tudat sajátosságai a Komárom megyei németeknél és szlovákoknál – A szalkaszentmártoni parasztember lova – Gyertyános: egy Gyimesből kirajzott település – A jéggyártás múltjából – Naplójegyzetek az olasz hadifogságból – Esztendőbúcsúztató népszokások Észtországbán.